

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
PROBLEM DVOJNEGA OBDAVČENJA

Ljubljana, september 2010

ĐURĐICA BARIŠIĆ

IZJAVA

Študentka Đurđica Barišić izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Bernarda Bršičča, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

Uvod	1
1 Problem dvojnega obdavčenja.....	2
1.1 Vpliv dvojnega obdavčenja na učinkovitost in pravičnost	3
1.2 Ekonomija dvojnega obdavčenja.....	4
1.3 Standard nevtralnosti z vidika izvoza kapitala	5
1.4 Standard nevtralnosti z vidika uvoza kapitala	6
1.5 Nacionalna nevtralnost	6
2 Vloga davčnih sporazumov v 21. stoletju	6
3 Splošno o metodah za odpravo dvojnega obdavčevanja	8
3.1 Metoda izvzetja/oprostitve	9
3.1.1 Zgled 1 - <i>Metoda oprostitve</i>	10
3.1.2 Zgled 2 - <i>Oprostitev s pridržkom progresije</i>	10
3.2 Metoda odbitka/dobropisa	11
3.2.1 Zgled 1 - <i>Metoda polnega odbitka</i>	12
3.2.2 Zgled 2 - <i>Metoda navadnega odbitka</i>	12
4 Pomen sporazumov za odpravo mednarodnih dvojnih obdavčitev	13
5 Ravni izogibanja dvojnega obdavčenja na mednarodni ravni	14
5.1 Prva raven.....	14
5.2 Druga raven	15
5.3 Tretja raven.....	16
6 Institucionalna zasnova izogibanja dvojnega obdavčenja.....	16
7 Empirične ocene učinkov pogodb o izogibanju dvojnega obdavčenja	18
7.1 Študije, ki obravnavajo učinek DTTjev na neposredne tuje naložbe	19
7.2 Opredelitev Neumayerjeve študije	20
7.3 Rezultati študije	21
Sklep.....	24
Literatura in viri.....	26

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Metoda oprostitve</i>	10
<i>Tabela 2: Oprostitev s pridržkom progresije</i>	11
<i>Tabela 3: Metoda polnega odbitka</i>	12
<i>Tabela 4: Metoda navadnega odbitka</i>	12

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Razvoj letnega povprečja na novo sklenjenih pogodb o dvojnem obdavčevanju, pogodb, ki so prenehale veljati ter število vseh še veljavnih pogodb</i>	22
<i>Slika 2: Regionalna porazdelitev pogodb, sklenjenih do konca leta 2006</i>	23

Uvod

Gospodarske integracije, katerih vloga postaja vedno bolj pomembna, so sčasoma začele vplivati na to, da so posamezne države članice, predvsem zaradi olajšanja mednarodne gospodarske menjave, samoiniciativno začele spreminjati in prilagajati svoje davčne predpise davčnim predpisom drugih držav članic. Poglavitni cilj omenjenih prizadevanj pa je ustvariti enake pogoje za vse udeležence v mednarodni menjavi oziroma nevtralnno delovanje davčnih sistemov posameznih držav.

Problem dvojnega obdavčenja, kot je predstavljeno v prvem poglavju diplomske naloge, predstavlja resno oviro za liberalizacijo mednarodne menjave na različnih področjih, saj vodi do večje davčne obremenitve subjektov, ki so mu izpostavljeni zaradi svojega delovanja v tujini. Večja davčna obremenitev, kot posledica mednarodnega dvojnega obdavčevanja, pripelje tudi do vprašanja učinkovitosti in pravičnosti ter povzroča ekonomsko diskriminacijo davčnih zavezancev. Dvojno obdavčenje je institucionalno izkrivljenje, ki zmanjšuje ekonomsko učinkovitost, preprečuje neposredne tuje naložbe (NTI) in s tem zmanjšuje gospodarsko rast. Države zato težijo k oblikovanju davčnih nevtralnih pravil, ki dopuščajo ekonomske aktivnosti neodvisno od davčnih stopenj.

S sklepanjem pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja, države, poleg dvojne obdavčitve istega dohodka in premoženja, preprečujejo tudi davčne utaje in davčno diskriminacijo ter rešujejo davčne spore. Medsebojni sporazumi temeljijo na vzorčnem modelu OECD, ki je uveljavljen že dalj časa. Sicer pa je ta model le eden izmed dveh vzorčnih modelov mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja. Drugi vzorčni model je namreč pripravila OZN. Kot bo predstavljeno v drugem in četrtem poglavju diplomske naloge, imajo tovrstni sporazumi velik pomen pri reševanju vprašanja dvojnega obdavčevanja. Metode za odpravo tega problema so na podlagi zgledov predstavljene v tretjem poglavju. V petem poglavju so opisane ravni izogibanja dvojnega obdavčevanja, v šestem poglavju pa sledi opis posamezne faze od pobude do izvršitve mednarodnega sodelovanja.

Diplomsko delo temelji predvsem na diskriptivnem pristopu, za podrobnejšo analizo problema pa se v zadnjem, sedmem poglavju, sklicujem na empirične študije, v katerem so predstavljeni učinki pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja na neposredne tuje investicije. Dvojno obdavčevanje predstavlja glavno oviro za tuje neposredne naložbe predvsem za države v razvoju.

Namen diplomske naloge je predstaviti negativen vpliv dvojnega obdavčevanja na gospodarsko rast in prikazati kako lahko, z izogibanjem dvojnega obdavčevanja, država postane bolj privlačna za tuje vlagatelje, ki pogosto izbirajo med večimi različnimi državami. S podpisom mednarodne pogodbe o izogibanju dvojnega obdavčevanja se namreč le tem zagotovita varnost in stabilnost. Stroški, ki s tem nastanejo državam v razvoju pa se bodo,

kot bom predstavila v zadnjem, empiričnem delu diplomskega dela, splačali le, če lahko države pričakujejo, da bodo v zameno prejele več neposrednih tujih naložb (NTI).

1 Problem dvojnega obdavčenja

Do dvojnega obdavčenja pride, ko je davčni zavezanec obdavčen dvakrat za isti dohodek. Ko se mora posameznik soočiti z dvojno obdavčitvijo, to lahko pomeni, da ta oseba s tem izgubi znaten del dohodka in v nekaterih primerih lahko to pripelje do znižanja življenjske ravni posameznika. Dvojno obdavčenje povzroča negativne posledice predvsem tistim, ki se odločajo za varčevanje in naložbe. Torej bi z odpravo dvojnega obdavčenja v vseh oblikah, dosegli napredek v gospodarstvu, kar pa bi vodilo v povečanje števila delovnih mest, do boljših plač za zaposlene in seveda posledično do veliko boljše življenjske ravni.

Država, kjer ima davčni zavezanec svojo upravo, nadzor ali bivališče, obdavčuje celotni svetovni dohodek rezidentnega davčnega zavezanca, saj mora biti njegova sposobnost za plačilo davkov na podlagi obdavčevanja na ozemlju, kjer se rezidentni davčni zavezanec v večini nahaja (Kovač, 2004, str. 81).

Država vira predstavlja državo, v kateri davčni zavezanec zasluži del svojega dohodka, pridobljenega iz tujine. Ta država omogoča finančne možnosti za pridobivanje dohodka, zato lahko obdavčuje dohodek, ki je bil pridobljen prek davčnega zavezanca na njenem ozemlju (Shapiro, 1999, str. 583–584).

Posledica tega je mednarodno dvojno obdavčenje na podlagi tujeizvornega dohodka. Na drugi strani pa mora rezidentna država preprečiti dvojno obdavčenje in v tem primeru uporablja dve osnovni metodi, in sicer metodo odbitka, ki oblikuje kapitalsko izvozno nevtralnost, in metodo izvzemanja, ki oblikuje kapitalsko uvozno nevtralnost (Kovač, 2004, str. 81).

Problem dvojnega obdavčenja je torej posledica mednarodnih dejavnosti. Na primer, posameznik ima lahko posle v eni državi, medtem ko ima stalno prebivališče v drugi državi. V takšnem primeru lahko od posameznika zahtevajo davek na zaslužek v državi kjer ima stalno prebivališče, kot tudi v državi, v kateri podjetje posluje.

V razmerah čedalje večje globalizacije svetovnega gospodarstva in zaradi vse pogostejšega pretoka kapitala, dela ali posla, uporaba številnih mednarodnih pogodb vse bolj pridobiva na pomenu. S sklepanjem mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja, se predvsem omogoča odprava mednarodnega dvojnega obdavčenja istega dohodka in premoženja, preprečuje davčne utaje in davčno diskriminacijo ter omogoča reševanje davčnih sporov (DURS, 2010).

Torej ti sporazumi omogočajo oziroma dovoljujejo davčno bremenitev davčnih zavezancev zgolj v državi kjer imajo subjekti stalno prebivališče, medtem pa uživajo oprostitve davčnih obveznosti v drugi državi. Da vsi davčni zavezanci izpolnjujejo svoje obveznosti pa poskrbijo za to pooblaščen organi.

1.1 Vpliv dvojnega obdavčenja na učinkovitost in pravičnost

Načelo davčne splošnosti že po svoji definiciji pomeni, da so davčni zavezanci obdavčeni ne glede na njihovo davčno sposobnost. Celotno sliko ekonomske moči pravnega subjekta pa dobimo šele takrat, ko je pri obdavčenju upoštevan tudi dohodek v državi rezidenta. Toda če je isti dohodek večkrat obdavčen, ne more biti dvoma, da lahko dvojno obdavčenje tudi presega to, kar načelo splošnosti dejansko izraža.

Načelo enakomernosti je v tesni korelaciji z načelom davčne splošnosti, saj pomeni, da morajo biti primerno svoji davčni sposobnosti obdavčeni vsi tisti, katerih dohodek je tolikšen, da so sposobni plačati davke. Pri dvojni obdavčitvi pa lahko pride do neupoštevanja tega načela, saj davčno breme ni nujno enakomerno, ampak postane tudi glede na ekonomske sposobnosti davčnega zavezanca previsoko (Ferlinc, 2007, str. 381–382).

Pri obravnavi vprašanja, katera merila je potrebno uporabiti pri delitvi davkov na dohodek in kapital med dvema državama, je potrebno razlikovati med gospodarsko učinkovitostjo in pravičnostjo. K tej trditvi lahko dodamo še razlikovanje med posameznikovim vidikom pravičnosti in mednarodnim vidikom pravičnosti.

Z vidika ekonomistov se pojem učinkovitosti nanaša na mednarodno alokacijo proizvodnih faktorjev, predvsem pa kapitala. Načela ekonomske učinkovitosti so verjetno najpomembnejša načela v ekonomiji¹. Običajno jih imenujemo tudi Paretova načela učinkovitosti. Alokacija bo torej z vidika ekonomistov dosegla optimalen učinek, če bodo produkcijski faktorji maksimalno izkoriščeni oziroma izkoriščeni na najboljši možni način (Pareto optimalno). Prevladujoče prepričanje je takšno, da je najboljša možna učinkovitost v

¹ Temeljno vprašanje, ki ga obravnava ekonomska teorija in tudi mikroekonomija je, kako čim bolj učinkovito razporediti proizvodne dejavnike in proizvode ter storitve med različne proizvodnje, porabe, podjetja in porabnike. Vilfredo Pareto (1840–1923) je postavil 5 načel učinkovitosti in pokazal, da tržno gospodarstvo v razmerah popolne konkurence ta načela uresničuje. **1.) Alokacijsko načelo v menjavi:** Menjava je v nekem gospodarstvu učinkovita, če je blago med porabnike razdeljeno tako, da so njihove mejne stopnje substitucije med seboj izenačene. **2.) 1. Alokacijsko načelo v proizvodnji:** Učinkovito podjetje maksimizira proizvodnjo obeh vrst blaga z dano količino proizvodnih dejavnikov. **3.) 2. Alokacijsko načelo v proizvodnji:** Učinkovita razporeditev proizvodnih dejavnikov med podjetji je tista, pri kateri so mejni proizvodi posameznih proizvodnih dejavnikov enaki v vseh podjetjih. **4.) 3. Alokacijsko načelo v proizvodnji:** Proizvodnja je učinkovito razporejena med podjetji tedaj, ko so mere proizvodnje transformacije v podjetjih izenačene. **5.) Alokacijsko načelo:** Sočasno ravnotežje v proizvodnji in menjavi je možno samo tedaj, kadar je mejna stopnja substitucije v menjavi enaka meri proizvodne transformacije v proizvodnji (Tajnikar, 2003, str. 42–68).

alokaciji dosegljiva z obdavčitvijo po modelu države stalnega prebivališča (Vogel, 1991, str. 6).

Takšna praksa zagotavlja nevtralnost z vidika izvoza kapitala. V nasprotju z njo, nevtralnost z vidika uvoza kapitala, ki je dosežena z omejevalnim obdavčevanjem države vira dohodka v skladu z načelom teritorialnosti, pa naj bi bila ekonomsko neučinkovita. Vidik učinkovitosti torej govori v prid izključno obdavčevanju države vira dohodka, vsaj kar zadeva poslovne dobičke (Vogel, 1991, str. 6).

Razprave na temo pravične oziroma nepristranske delitve obdavčitev, običajno niso preveč izčrpane². Aristotel je pravičnost, ki upošteva, da morajo biti tudi tisti, ki so dejansko neenaki, biti pred zakonom enaki, imenoval izravnalno pravičnost (*iustitia cummutativa*). Tisto pravičnost, ki izhaja iz sorazmerne enakosti v obravnavanju večjega števila oseb glede na njihove sposobnosti in potrebe glede na vrednost, kar sedaj lahko razumemo kot različno davčno obremenitev glede na različno ekonomsko moč davčnih zavezancev, pa je imenoval razdeljevalno pravičnost (*iustitia distributiva*) (Tičar, 2003, str. 1858–1859).

Kar se tiče mednarodne delitve obdavčitev, je potrebno razlikovati med vidiki legitimnosti, enakopravnosti in poštenosti. To velja tako za razprave o individualnem premoženju kot tudi premoženju med državami. Obravnava teh vidikov prikazuje, da smernice pravičnosti delujejo v enakem smislu kot smernice za učinkovitost in sicer, da bi morala imeti prednost pri obdavčevanju metoda obdavčitve glede na državo izvira dohodka oziroma zaslužka.

Večina poznavalcev, ki so izrazili svoje mnenje o tej zadevi, se strinjajo s tem. Sistem za teritorialno obdavčenje ali izvzetje tujih dohodkov je, z vidika svetovne ravni obdavčitve, bolj zaželen, saj bolj spoštuje suverenost držav z vidika obdavčevanja, odpravlja izkrivljanje konkurence v državi kjer se investira in zato ne ovira prostega pretoka naložb (Vogel, 1991, str. 6).

1.2 Ekonomija dvojnega obdavčenja

S stališča učinkovitosti, ki predstavlja najpomembnejšo vlogo v ekonomiji, je cilj davčnega sistema h kateremu države težijo, oblikovanje davčnih nevtralnih pravil, ki naj bi torej

² Vprašanje pravičnosti je zapletena tematika, saj nas v ekonomiji zanima predvsem vprašanje učinkovitosti, za zagotavljanje le te pa se ne obremenjujemo z vprašanjem pravičnosti. Pogodbena krivulja v Edgeworthovem škatlastem diagarmu povezuje točke za katere je značilno, da nihče v menjavi ne more biti na boljšem, ne da bi bil kdo drug na slabšem. Torej točke vzdolž pogodbene krivulje kažejo učinkovitost v menjavi ali tako imenovane Paretove optimume v menjavi. Pri tem pa za doseganje učinkovitosti ni pomembno kje točno na krivulji se nahajamo. Tukaj nastopi vprašanje pravičnosti, za katero, pri tej nalizi, ni prostora; namreč neka točka na pogodbeni krivulji lahko pomeni, da nekdo dobi vse, nekdo pa nič, kar seveda ni v skladu s pravičnostjo čeprav je učinkovitost dosežena. Pomembno je torej zgolj to, da se nahajamo na pogodbeni krivulji in učinkovitost je dosežena. Zato vprašanje pravičnosti ne moremo označiti za temo ekonomije.

omogočala opravljanje ekonomskih aktivnosti oziroma sprejemanje takšnih odločitev popolnoma neodvisno od davkov oziroma davčnih stopenj (Doernberg, 1993, str. 5).

Dvojno obdavčenje pogosto povzroča premeščanje investicijske in druge gospodarske aktivnosti v države, ki se dvojnemu obdavčenju izogibajo. Če pri tem metode izogibanja dvojnemu obdavčenju niso namenjene le temu cilju, temveč poskušajo vplivati na odločitve izvoznikov in uvoznikov kapitala ali na odločitve proizvajalcev ali izvajalcev storitev, kaj bodo proizvajali oziroma katere storitve bodo opravljali, ne moremo govoriti o upoštevanju načela nevtralnosti. Davčna nevtralnost je zagotovljena takrat, ko izvozniki ali uvozniki kapitala samo zaradi načina obdavčenja tudi ne spreminjajo svojih organizacijskih oblik ali celo statusa (Ferlinc, 2007, str. 383–384).

Davčni sistem bi moral biti v ozadju. Poslovne, investicijske in potrošne odločitve naj ne bi bile sprejete na podlagi davkov. V kontekstu mednarodnega obdavčenja, ima koncept davčne nevtralnosti nekaj svojih standardov. Eden od njih je nevtralnost z vidika izvoza kapitala, drugi z vidika uvoza kapitala (imenovan tudi konkurenčna nevtralnost), tretji pa je nacionalna nevtralnost (Doernberg, 1993, str. 5).

1.3 Standard nevtralnosti z vidika izvoza kapitala

Davčni sistem doseže standard nevtralnosti z vidika izvoza kapitala v primeru, ko obdavčitev ni vplivala na odločitev davčnega zaveznika o investiranju v državo oziroma tujino. Obdavčitev ne sme vplivati na njegovo odločitev, kje naj investira, saj v obeh primerih plača davek po stopnji, ki je enaka domači stopnji obdavčitve na svoj dohodek, tudi če je davčna stopnja v državi izvora dohodka različna od države obdavčitve (Kovač, 2004, str. 81).

Predstavljajmo si ameriško korporacijo X, ki je obvezna plačati 34% davek v Združenih državah Amerike na celotni dohodek, ki ga je prejela, ne glede na to, kje je bil ta dohodek ustvarjen. Istočasno pa je dohodek, ki je ustvarjen s strani podružnice te korporacije v Franciji tudi obdavčen s 30% davčno stopnjo. Z vidika izvoza kapitala, bi ameriški davčni sistem dovoljeval dobropis za francoski davek na račun davčne obveznosti Združenih držav Amerike, seveda pa bi obdavčil francoski dobiček s 4% davčno stopnjo. Davčna stopnja za družbo X bi bila 34%, ne glede na to, kje je bila investicija locirana.

Če je investicija locirana v Združenih državah Amerike, se davek plača ameriškemu organu, če pa je locirana v Franciji, bi francoski organ prejel davek v višini 30% od dohodka; Združene države Amerike bi izbrale davek v višini 4% od dohodka. V modelu popolne konkurence, nevtralnost, z vidika izvoza kapitala, pripelje do učinkovite alokacije kapitala. Korporacija X se bo torej o morebitnem investiranju odločala na podlagi poslovnih faktorjev in ne na podlagi davčnih stopenj (Doernberg, 1993, str. 6).

1.4 Standard nevtralnosti z vidika uvoza kapitala

Drugi standard nevtralnosti je nevtralnost z vidika uvoza kapitala. Bistvo kapitalske uvozne nevtralnosti je, da mora domača država izvzeti tujeizvorni dohodek svojih rezidentov, saj je bil ta dohodek že obdavčen v državi davčnega vira. Za državo davčnega vira je bistveno vprašanje določitve stopnje davkov, na podlagi katerih se obdavči tujeizvorni dohodek. Države, ki so prevzele kapitalsko uvozno nevtralnost, uporabljajo za odpravo mednarodnega dvojnega obdavčenja metodo izvzemanja (Kovač, 2004, str. 83). Metodo izvzetja bom podrobneje predstavila v nadaljevanju diplomskega dela.

Ta standard je torej izpolnjen takrat, ko so vsa podjetja, ki poslujejo na nekem tržišču, obdavčena z enako davčno stopnjo. Če bi npr. Združene države Amerike dohodek korporacije X, ki je bil ustvarjen v Franciji, izvzele iz obdavčitve v Združenih državah Amerike, potem bi obstajala nevtralnost z vidika uvoza kapitala. Seveda pa bi bila korporacija X obdavčena z enako davčno stopnjo kot ostale podobne francoske korporacije, ki poslujejo v Franciji. V primerjavi z mehanizmom davčnega kreditiranja, ta metoda izvzemanja uničuje nevtralnost z vidika izvoza kapitala. Ameriški davčni zavezanec bo namreč plačal manj celotnega davka, če je investicija opravljena v Franciji (30%) kot pa če je opravljena v ZDA (34%) (Doernberg, 1993, str. 5).

1.5 Nacionalna nevtralnost

Tretji standard nevtralnosti je nacionalna nevtralnost. Z vidika tega standarda, je skupni donos kapitala ZDA, ki se deli med davčnim zavezancem in ameriškim organom, enak, ne glede na to ali je kapital investiran v ZDA ali pa v tujino. Oziroma, če je davčna stopnja v ZDA 34% na dohodek davčnega zavezanca (pri čemer davčni zavezanec zadrži 66% dohodka), uvedba tujih davkov ne bo spremenila tega razmerja. Če uporabimo princip nacionalne nevtralnosti na zgornjem primeru, potem bodo davki, ki so bili plačani Franciji s strani korporacije X, odbiti in ne kreditirani na račun ameriške davčne obveznosti. Tuji davki na dohodek bi bili obravnavani enako kot katerikoli drugi domači ali mednarodni strošek poslovanja. Učinek na davčnega zavezanca (ki se poslužuje te metode) je večji globalni davek, ker možnost odbijanja francoskega davka na dohodek, ne zmanjšuje ameriškega davka po principu dolar za dolar (Doernberg, 1993, str. 6).

2 Vloga davčnih sporazumov v 21. stoletju

Brez dvoma lahko trdimo, da je dosedanji sistem pokazal, da so pogodbe o davkih nujne. Kljub temu obstaja tudi mnenje, da bi morale države na svoj način urediti nekatere postavke pogodb. Na primer veliko držav predpisuje rešitve za dvojno obdavčenje enostransko. Tudi

države, ki obdavčujejo po državljanstvu³, uporabljajo davčne pogodbe, da privabijo tuje investitorje. Če pogodb ne bi bilo, bi morali sami oblikovati davčni sistem za doseg enakega cilja. Take države lahko enostransko zmanjšajo zakonito zadržane davke na dividende, obresti in licence, plačane nerezidentom (Pernek, 2006, str. 931 - 932).

Dvojni obdavčitvi se torej lahko izognemo na dva načina in sicer z enostranskimi ukrepi, ki služijo predvsem zaščiti njenih rezidentov, in dvostranskimi sporazumi o ozogibanju dvojnemu obdavčevanju. Glavni nameni sklepanja sporazumov pa so predvsem odprava mednarodnega dvojnega obdavčevanja dohodkov in premoženja, preprečevanje davčnih utaj in drugih izogibanj plačevanju davkov, razdelitev pravic obdavčevanja med državama, preprečevanje davčne neenakosti in pomoč davčnim zavezancem (Prislan Šušteršič, 2000, str. 49–51). Posredno se s sklepanjem tovrstnih sporazumov pospešuje tudi pretok kapitala, povečuje se interes za naložbe izven meja domačih ekonomij ter pomoč nerazvitim gospodarstvom (Mitrović, 2002, str. 3).

Nekatere države dvigujejo stopnje davkov zato, da lahko potem stopnjo znižajo v medsebojnih pogajanjih. To pomeni, da je enostransko zmanjšanje ali izločitev davkov problem zaradi zavetja, ki ga nudi takšno stanje. Koristi namreč nastanejo tako pri rezidentih kot tudi pri nerezidentih držav, ki uzakonjajo davke na dividende, obresti in licence, pogodbe o davkih pa predvidevajo izognitev temu problemu. Nakazani problemi nam kažejo, da nekateri pogledi ne morejo biti sprejeti z enostransko izjavo neke države. To pomeni zaščito proti diskriminaciji, izmenjavi informacij in medsebojnim dogovarjanjem (Pernek, 2006, str. 931-932).

Preprečevanje davčne diskriminacije oziroma neenakosti predstavlja pomemben del sporazuma, saj preprečuje državi pogodbenici, da na primer uveljavi višje obdavčevanje le nerezidentom, višje obdavčevanje poslovnih enot tujih podjetij, drugačno določanje davčne osnove nerezidentom ter druge diskriminacijske davčne določbe. Preprečevanje davčne neenakosti s sklenitvijo sporazuma odpravlja tudi že uveljavljene določbe domače zakonodaje, katere posledica je davčno zapostavljanje rezidentov druge države (Prislan, 2002, str. 7).

Zanemariti tudi ne smemo, da je eden pomembnih namenov davčnih pogodb ločitev pravic do obdavčenja med dvema državama. Na enostranski podlagi pa taka ločitev ni mogoča in tudi ne na enaki podlagi za vsako državo, s katero ta država posluje. Pri sklepanju davčnih pogodb med državami v razvoju in razvitimi državami je tako ločitev pravic do obdavčenja

³ Državljanstvo kot navezna okoliščina za opredelitev mednarodnega dvojnega obdavčevanja izgublja pomen glede na rezidentstvo in prebivališče. Pri odpravi meja bi se lahko zgodilo, da bi bili tuji rezidenti neupravičeno v boljšem položaju glede obdavčevanja pri upoštevanju navezne okoliščine državljanstva. Dosegli bi namreč obdavčljiv dohodek v državi bivanja. Poleg tega moramo upoštevati tudi to, da država, ki uporablja navezno okoliščino državljanstva, ne more obdavčiti premoženja, ki je zunaj njenih meja, niti prisiliti svojega državljanja, ki ima prebivališče v drugi državi, da plača davek v državi državljanstva (Kovač, 2005, str. 38).

vir precejšnjih napetosti, predvsem zaradi velikega vpliva trgovanja in investicij. Davčne pogodbe so torej še vedno potrebne, saj so ustaljene in splošno sprejete, kar zagotavlja dobro podlago, ki povečuje vlogo davčnih pogodb v mednarodni trgovini in investicijah (Pernek, 2006, str. 933).

Davčni sporazum med dvema državama se praviloma nanaša na obdavčitev vseh vrst dohodkov in premoženja (vseobsežni sporazum). Sporazum se pri zadevah, ki jih ureja, uporablja neposredno. Pravno je torej močnejši od domačega prava obeh držav (Pernek, 2006, str. 946-947). Dvostranske mednarodne pogodbe o izogibanju dvojnega obdavčevanja dohodka in premoženja ter druge mednarodne pogodbe, ki vsebujejo določbe v zvezi z obdavčenjem, so, glede na hierarhijo pravnih aktov, nad domačo zakonodajo (Andrejasič, 2008, str. 46).

Nasprotno pa imajo pojmi, ki v sporazumu niso opredeljeni, v vsaki državi tisto vsebino, ki jo določajo domači predpisi. Bistvo vsakega sporazuma je vzajemna porazdelitev davčnih pristojnosti obeh držav za tiste zavezance, ki imajo zaradi domačega prava obeh držav davčno dvojno rezidenco. Pri tem pa strogo velja načelo vzajemnosti; olajšave, ki jih prizadetim z dvojno obdavčitvijo prizna ena od pogodbenic, morajo spremljati tudi ustrezne olajšave pri drugi pogodbenici (Pernek, 2006, str. 946-947).

Namen sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju je torej zaščita pred bremenom pravne dvojne obdavčitve, zagotavljanje varnosti pri davčnem obravnavanju gospodarskih dejavnosti, ki segajo prek meja, ter preprečevanje davčne diskriminacije podjetniške dejavnosti gospodarstva držav pogodbenic (Ošljaj, 2000, str. 42).

Obstajata dva vzorčna modela mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja (DTT). Prvega je pripravila organizacija OECD, drugega pa OZN. Vzorčna pogodba OECD, ki prevladuje, daje prednost obdavčitvi po kraju sedeža podjetja, od česar imajo koristi predvsem razvite države, saj le te praviloma investirajo v države v razvoju in ne obratno. Obdavčenje glede na sedež podjetja je ugodnejše za države s pozitivnim neto tujim premoženjem. Vzorčna pogodba ZN pa zagotavlja več prostora virom obdavčitve, ki so bolj koristne za države v razvoju. Kljub temu se vzorčna modela med seboj ne razlikujeta dovolj, oba sta še vedno pristranska do interesov razvitih držav (Neumayer, 2007, str. 1503-1504). O obeh vzorčnih modelih več v nadaljevanju diplomske naloge.

3 Splošno o metodah za odpravo dvojnega obdavčevanja

Za odpravo oziroma zmanjšanje dvojnega obdavčevanja sta načeloma predvideni dve metodi:

- metoda izvzetja (oprostitve),
- metoda odbitka (dobropisa, kredita).

Temeljna razlika med njima je, da metoda oprostitve deluje na ravni dohodka, metoda dobropisa pa na ravni davka.

Obe metodi imata različne podmetode. Najpogosteje se uporabljata metoda oprostitve s pridržkom progresije in metoda navadnega dobropisa. Podlago za uporabo posamezne metode lahko najdemo tako v nacionalnih davčnih predpisih kakor tudi v mednarodnih sporazumih o izogibanju dvojnega obdavčevanja. Kadar je sklenjena mednarodna pogodba, njene določbe, kot sem predhodno že omenila, prevladajo nad predpisi posamezne države (DURS, 2010).

3.1 Metoda izvzetja/oprostitve

Pri tej metodi se država prejemnikovega sedeža zaveže, da bo iz obdavčitve izvzela dohodek, ki ga po sporazumu sme obdavčiti država vira, in sicer ne glede na to, ali država vira ta dohodek tudi dejansko obdavči ali ne.

Znesek dohodka, ki ga država prejemnikovega sedeža oprosti davka, je enak znesku, od katerega bi se plačal domači davek od dohodka, če sporazuma, ki uvaja oprostitvev, ne bi bilo. To pomeni, da je lahko znesek, ki je v državi prejemnikovega sedeža oproščen davka, različen od zneska, ki je obdavčen v državi vira.

Obstajata dve osnovni podmetodi oprostitve:

- 1.) Dohodek obdavčen v državi vira, se v državi prejemnikovega sedeža za davčne namene ne upošteva, ampak se v celoti izvzame iz obdavčitve. V takem primeru govorimo o **popolni oprostitvi**.
- 2.) Dohodek, ki je obdavčen v državi vira, se v državi prejemnikovega sedeža v celoti izvzame iz obdavčitve, vendar se upošteva pri določitvi stopnje davka, ki se plača od ostalega dohodka, ki je bil dosežen v državi prejemnikovega sedeža. V takem primeru govorimo o **oprostitvi s pridržkom progresije**. V sporazumih je ta podmetoda pogostejša (Prislan Šušteršič, 2000, str. 165).

Slaba stran metode izvzetja se kaže v tem, da lahko spodbudi rezidentne davčne zavezance k investiranju v tujini, predvsem v državah z razmeroma nizko davčno stopnjo glede na investicije doma. Glede na davčno predosnovo so lahko takšne nizko obdavčljive investicije zelo neproduktivne glede na kapitalsko produktivnost. Omenjena metoda lahko rezidentne davčne zavezance napelje tudi k prenosu obdavčljivega dohodka, ki bi moral biti obdavčen na domačem območju (Pashigian, 1995, str. 308–315).

3.1.1 Zgled 1 - Metoda oprostitve

XY ima dohodek 100.000 enot, poleg tega pa še v tujini dohodek 10.000 enot, od katerega je bil plačan davek pri viru in sicer po stopnji 15%, torej 1.500 enot. V državi rezidentstva ugotovi davčno osnovo 100.000 enot, od katerih je odmerjen davek po stopnji 25%, to pa je 25.000 enot. Dohodka, ki je bil že obdavčen z davkom pri viru, ne všteta v davčno osnovo.

Tabela 1: Metoda oprostitve

Dohodek	100.000
Dohodek v tujini	
Davčna osnova	100.000
Davek 25 odstotkov	25.000
Davčna obveznost	25.000

Vir: DURS, 2010.

3.1.2 Zgled 2 - Oprostitev s pridržkom progresije

XY ima v tujini dohodek 50.000 enot, od katerega je plačan davek pri viru po stopnji 10%. V državi rezidentstva ima še 100.000 enot dohodka, od katerega je plačal davek po stopnji 20%, to znaša 20.000 enot. Lestvica za obdavčitev je progresivna in zanaša za davčno osnovo 100.000 enot 20%, za davčno osnovo 150.000 enot pa že 30%.

XY je v državi rezidentstva ugotovil davčno osnovo 100.000 enot, od katere bi načeloma obračunal dohodnino po stopnji 20%. Ker pa je predvidena metoda oprostitve s progresijo, bo dohodnino obračunal, kakor bi veljala za ves njegov svetovni dohodek, to je 30%. Obveznost za davek torej ne znaša 20.000 enot, ampak 30.000 enot, saj metoda oprostitve s progresijo vpliva na velikost davčne obveznosti.

Tabela 2: Oprostitev s pridržkom progresije

Dohodek v državi rezidentstva	100.000
Dohodek v tujini	50.000
Davčna osnova za določitev davčne stopnje	150.000 (davčna stopnja 30%)
Davčna osnova, obdavčljiva v državi rezidentstva	100.000
Davčna stopnja	30%
Davčna obveznost	30.000

Vir: DURS, 2010.

3.2 Metoda odbitka/dobropisa

Metoda odbitka se uporablja v državah, ki so sprejele načelo kapitalske izvozne nevtralnosti. Pri tej metodi država prejemnikovega sedeža obdavči celotni dohodek, tudi tistega, ki ga prejemnik doseže v drugi državi (državi vira) in je tam že obdavčen. Država prejemnikovega sedeža pa dovoli od odmerjenega davka odšteti davek, ki je že bil plačan v državi vira. Metoda odbitka zagotavlja, da je vedno upoštevana najmanj domača stopnja obdavčevanja na celotni dohodek rezidenta (Pashigian, 1995, str. 712–713).

Obstajata dve osnovni podmetodi dobropisa:

- 1.) Država prejemnikovega sedeža odšteje celotni znesek davka, ki je bil plačan v drugi državi. Govorimo o **popolnem dobropisu** (Prislan Šušteršič, 2000, str. 165).
- 2.) Država prejemnikovega sedeža odšteje le znesek davka, plačanega v državi vira, ki je enak davku, ki bi ga sama odmerila od dohodka, doseženega v drugi državi. Ta podmetoda se uporablja pogosteje od popolnega dobropisa. Govorimo o **navadnem dobropisu**.
- 3.) Predvsem v sporazumih z državami v razvoju pa se uporablja tudi **navidezni (fiktivni) dobropis**, in sicer z namenom vzpodbujati investicije v državah v razvoju. Ločimo dve obliki:
 - Dobropis za neplačani davek (*tax sparing credit*) – Država prejemnikovega sedeža prizna dobropis v znesku, ki bi bil plačan (pa dejansko ni bil) v državi vira, če tam ne bi veljala neka posebna oprostitev davka. Na ta način državi zagotovita, da se davčna olajšava, dana v državi vira, ne izniči zaradi višje stopnje obdavčitve v državi prejemnikovega sedeža.
 - Dobropis za manj plačani davek (*matching credit*) – Država prejemnikovega sedeža prizna dobropis v večjem znesku, kot je bil dejansko plačan v državi vira oziroma je smel biti plačan glede na sporazum (Prislan Šušteršič, 2000, str. 166).

3.2.1 Zgled 1 - Metoda polnega odbitka

XY ima dohodek 100.000 enot, poleg tega pa še v tujini dohodek 10.000 enot, od katerega je bil plačan davek pri viru po stopnji 15%, torej 1.500 enot. V državi rezidentstva ugotovi davčno osnovo 110.000 enot, od katerih je odmerjen davek po stopnji 25%, to pa znaša 27.500 enot. Davčna obveznost se mu zmanjša za vso v tujini plačano akontacijo dohodnine (davek pri viru) in znaša 26.000 enot.

Tabela 3: Metoda polnega odbitka

Dohodek	100.000
Dohodek v tujini	10.000
Davčna osnova	110.000
Davek 25 odstotkov	27.500
V tujini plačana akontacija	-1.500
Davčna obveznost	26.000

Vir: DURS, 2010.

3.2.2 Zgled 2 - Metoda navadnega odbitka

XY ima dohodek 100.000 enot, poleg tega pa še v tujini dohodek 10.000 enot, od katerega je bil plačan davek pri viru po stopnji 30%, torej 3.000 enot. V državi rezidentstva ugotovi davčno osnovo 110.000 enot, od katerih je odmerjen davek po stopnji 25%, to pa znaša 27.500 enot. Davčna obveznost se mu zmanjša za znesek davka, plačanega v tujini, vendar največ do zneska, kakor bi bil plačan v Sloveniji ($10.000 \times 25\% = 2.500$ enot), in ne za ves znesek v tujini plačanega davka.

Tabela 4: Metoda navadnega odbitka

Dohodek	100.000
Dohodek v tujini	10.000
Davčna osnova	110.000
Davek 25 odstotkov	27.500
V tujini plačana akontacija (dobropis)	-2.500
Davčna obveznost	25.000

Vir: DURS, 2010.

Državi se v medsebojnem sporazumu prosto dogovorita, katere metode bosta uporabljali za odpravo dvojne obdavčitve. Na angloameriškem področju načeloma prevladuje metoda dobropisa, v celinski Evropi pa metoda oprostitve. V večini sporazumov pa se uporablja kombinacija obeh. Za dividende, obresti in licenčnine se pogosteje uporablja metoda dobropisa (Prislan Šušteršič, 2000, str. 166).

Nekatere države se v sporazumih dogovorijo tudi o menjavi metode. Če so izpolnjeni pogoji iz sporazuma, se sme namesto metode oprostitve v državi prejemnikovega sedeža uporabiti metoda dobropisa. Namen take ureditve je, da zaradi dogovorjene metode oprostitve ne pride do dvojne neobdavčitve oziroma do izrabe sporazuma (Prislan Šušteršič, 2000, str. 167).

4 Pomen sporazumov za odpravo mednarodnih dvojnih obdavčitev

Gospodarska aktivnost sega preko nacionalnih meja, medtem ko je pristojnost za obdavčitev vezana na nacionalne države. Eden glavnih problemov, ki izhajajo iz tega pa je dvojna obdavčitev, ki izhaja iz prekrivanja davčnih pristojnosti med državo, v kateri davkoplačevalec živi in državo, v kateri je bil ustvarjen dohodek davkoplačevalca. Če bi obe državi v celoti izvajali svoje pristojnosti obdavčitve, bi bila davčna obremenitev mednarodnih naložb veliko večja od nacionalnih naložb.

V prizadevanjih za preprečitev dvojne obdavčitve, so se razvile institucionalne oblike mednarodnega sodelovanja. Za pridobitev koristi liberalizacije, imajo države skupen interes pri izogibanju dvojnega obdavčenja. Načeloma obstajata dve rešitvi tega problema. Države bi lahko prenesle pooblastilo za obdavčenje mednarodnega dohodka na mednarodni organ ali pa bi se dogovorile o nekaterih pravilih za delitev davčne pristojnosti med državami samimi. Če pustimo ob strani Evropsko unijo, prva možnost ni bila nikoli resno predvidena in zanjo velja da je utopična (Rixen, 2008, str. 1-5).

OECD, ki se ukvarja tudi z vprašanjem izogibanja dvojnega obdavčevanja, objavlja tako imenovano modelno konvencijo, ki je sklenjena in dogovorjena med njenimi državami članicami. Gre za neobvezujočo konvencijo, za t.i. *soft law*, vendar pa v praksi skoraj vsi dvostranski dogovori o izogibanju dvojnega obdavčevanja temeljijo na tem instrumentu. Stopnja rasti dvostranskih pogodb se je po sklenitvi modelne konvencije OECD močno povečala. Leta 1958 je bilo v veljavi 263 pogodb, leta 1963 333 pogodb, leta 1978 pa že 600. Z nadaljnjo liberalizacijo kapitalskih trgov in povečanjem davčnega razmerja v industrializiranih državah, se je število pogodb v letu 1998 naglo povečalo na 1582 (Rixen, 2008, str. 5).

Kljub uspehom pri soočanju z vprašanjem izogibanja dvojnega obdavčenja, razvoj ni bil brez sporov. Najpomembnejši spor med vladami držav je, ali bo prevladalo načelo obdavčenja po

prebivališču, ali viru. Na splošno so razvite države v prid načelu prebivališča, medtem, ko imajo države v razvoju raje načelo vira nastanka dohodka, saj se tako razdeli večji delež davčne osnove za njih. Spor je spremljal celotno zgodovino mednarodnega davčnega sodelovanja, kar je vodilo k nastanku različnih modelnih konvencij, ki priznavajo različno težo obema načeloma (modelna konvencija OECD daje prednost načelu prebivališča, modelna konvencija ZN pa viru obdavčitve)⁴.

Vendar, razen omenjenih razlik pri delitvi pravice do obdavčitve, modelna konvencija ZN, objavljena leta 1980 in posodobljena različica v letu 2000, ne predstavlja prave alternative, ampak gre bolj za skromno spremembo modelne konvencije OECD (McIntyre 1995, str. 95).

Pojavlja se vprašanje ali dvojno obdavčenje urediti na bilateralni ravni ali na multilateralni ravni.

Izogibanje dvojnemu obdavčenju je igra usklajevanja z distributivnim učinkom. Porazdelitev davčnih prihodkov je odvisna od simetrije ali asimetrije investicijskih tokov med pogodbenima partnerjema. Regresijska analiza pogojev, ki so bili sklenjeni v dvostranskem dogovoru o izogibanju dvojnega obdavčenja, kaže, da ti pogoji sistematično variirajo glede na investicijske pozicije pogodbenih partnerjev. To je mogoče razlagati kot dokaz, da lahko dvostranski sporazumi bolje ugodijo potrebam držav glede razdelitve davčnih prihodkov in drugih ekonomskih koristi povezanih z davčno osnovo. Vendar pa hkrati, obstaja potreba po obstoju večstranske organizacije za razširjanje informacij in skupnih praks v obliki, ki jo zagotavlja modelna konvencija (OECD ali ZN) kot izhodišče za dvostranska pogajanja med državami (Rixen, 2008, str. 14-25).

5 Ravni izogibanja dvojnega obdavčenja na mednarodni ravni

Izogibanje dvojnega obdavčenja na mednarodni ravni poteka na treh povezanih ravneh in sicer na, že predhodno omenjenima, enostranski in dvostranski ravni ter večstranski ravni.

5.1 Prva raven

Vse države v svojih nacionalnih davčnih zakonodajah urejajo razbremenitev dvojnega obdavčenja na enostranski ravni. Države se same, v celoti ali delno, odpovedo pravici do obdavčitve dohodkov iz tujih virov, da bi se izognile vmešavanju v davčne sisteme drugih držav. Njihove nacionalne davčne zakonodaje vsebujejo določbe, ki bodisi omogočajo oprostitve tujega dohodka iz obdavčenja, bodisi odobritev dobro imetja (kredita) za plačane

⁴ OECD sestavljajo najbolj razvite države, te pa zagovarjajo načelo prebivališča.

davke na tak dohodek v izvorni državi. V teh primerih enostranskega ravnanja države, se dvojno obdavčenje že uspešno prepreči.

Države same so pripravljene na odobritev dvojne davčne olajšave, ne glede na to, ali jim bodo druge države to vračale na enak način. Izpeljava strateške strukture izhaja iz vidnih državnih oz. vladnih preferenc, kar je v skladu z dvema pogostima teoretičnima predpostavkama v politični ekonomiji. Če predpostavljamo, da je cilj vlade povečevati državno blaginjo, potem strateško sodelovanje predstavlja igro usklajevanja med državama z namenom preprečiti prekomerno obdavčitev. Če pa predpostavljamo, da je cilj vlade zgolj njena ponovna izvolitev ali politični dobiček (tudi na račun državne blaginje), bi enostranske davčne olajšave pomenile le zmanjšanje davčnih prihodkov, kar bi lahko imelo negativne posledice za javno porabo in posledično na celotno prebivalstvo države.

Država prebivališča je pripravljena dodeliti enostranske davčne olajšave ne glede na to, koliko davka izvorne države bi zbrala, vendar bi bilo še bolje, če bi bil hkrati omejen vir obdavčitve. V takšnem položaju bi bila raven tujih investicijskih tokov enaka, saj bi davčna stopnja naložb ostala nespremenjena, država stalnega prebivališča pa bi dobila večji delež davčnih prihodkov in njeni vlagatelje bi imeli boljšo davčno obravnavo v tujini. Z drugimi besedami, v okviru enostranske davčne oprostitve bi samo država prebivališča dosegla svoj drugi najboljši izid, ki bi ga lahko izboljšali le z omejitvijo obdavčitve pri viru z dogovorom o omejevanju dvojnega obdavčenja med državama (Rixen, 2008, str. 25-28).

5.2 Druga raven

Z dvostranskimi pogajanjmi države sklenejo dvostranski sporazum o izogibanju dvojnega obdavčenja, s katerim predvsem uredijo medsebojno sodelovanje in delitev pravice do obdavčitve. Dvostranske pogodbe ne vsebujejo celovitih pravil za obdavčitev, ampak v bistvu le razvozljajo mednacionalno davčno osnovo in jo dodelijo različnim jurisdikcijam, tako da te lahko uporabljajo svoje nacionalne predpise za svoj delež davčne osnove. Ko se na podlagi dogovora o izogibanju dvojnega obdavčevanja med državama določi, katera država je pristojna za obdavčitev, je potem pristojna država prosta pri uporabi lastnih nacionalnih davčnih pravil na ustrezne prihodke.

Dvostranski dogovori le pripomorejo k usklajevanju različnih nacionalnih davčnih zakonodaj. Prednost tega pristopa je, da država zadrži skoraj neomejeno pravno neodvisnost pri obdavčitvi svojega deleža mednacionalne davčne osnove. Režim pogodb o izogibanju dvojnega obdavčenja je zgrajen na sodelovanju, ki ohranja suverenosti posamezne države.

Pri izogibanju dvojnega obdavčenja na splošno ni potrebe po prisili tretje osebe, ki bi zagotavljala izvrševanje sklenjenega dvostranskega sporazuma med državama o izogibanju dvojnega obdavčenja. Takšna tipična pogodba vsebuje le klavzulo o vzajemnem postopku soglasja (MAP, Mutual Agreement Procedure) med pogodbenima partnerjema.

MAP postopek služi za reševanje vseh sporov, ki nastanejo med pogodbenimi partnerji pri uporabi pogodbe o izogibanju dvojnega obdavčenja (DTA). Gre za politični in ne sodni postopek. Pogosto se postopek začne, ko davčni zavezanec zatrjuje, da je dvojno obdavčen ali kako drugače prikrajšan s strani katere od držav pogodbenic. V tem primeru, lahko organi v njihovi matični državi zaprosijo, da začne postopke medsebojnega dogovora z drugo pogodbenico. S tem postopkom države ne dosežejo sporazuma, vendar je v veliki večini primerov sporazum dosežen (Rixen, 2008, str. 25-28).

5.3 Tretja raven

Mednarodna davčna politika se odvija tudi na multilateralni ravni. Tehnični strokovnjaki, nacionalni davčni administratorji in znanstveni svetovalci sodelujejo v mednarodnih organizacijah z namenom razvoja modelnih konvencij, širitve informacije o praksah, standardizirati dvostranske pogodbe in spremljati pogodbeno mrežo. Modelne konvencije, kot rezultat mednarodnega sodelovanja na davčnem področju, so sicer ne-zavezujoče, a močno vplivajo na prakso, saj skoraj vsi obstoječi dogovori o izogibanju dvojnega obdavčenja temeljijo na njih (Rixen, 2008, str. 28–31).

6 Institucionalna zasnova izogibanja dvojnega obdavčenja

Sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju so mednarodne pogodbe, ki se sklepajo po posebnem vnaprej določenem postopku, ki ga določa Dunajska konvencija o mednarodnem pogodbenem pravu z dne 23. maja 1969 (Vogel, 1991, str. 13).

Postopek pogajanja in sklenitev mednarodne pogodbe se začne s pobudo. Pobuda je dokument, ki se pripravi v izvršilni veji oblasti in predstavlja predlog za sklenitev določene mednarodne pogodbe in tudi okvirje pooblastil pogajalcev, ki bodo ustvarjali besedilo mednarodne pogodbe s predstavniki druge države. Zaradi narave diplomatskih odnosov največkrat pride do ponudbe o sklenitvi mednarodne pogodbe še preden se da pobuda, s katero naj bi se začel postopek za pogajanja in sklenitev mednarodne pogodbe (Prebil, 1999, str. 7).

Pri institucionalni zasnovi izogibanja dvojnega obdavčenja razlikujemo med fazo pogajanj, sporazumom, in fazo uveljavljanja in izvršitve mednarodnega sodelovanja. Pogajanja se nanašajo na dogovarjanje o pogojih sporazuma. Sporazum je stopnja zavezujočega sklepa, ki zajema formalno sklenitev pogajalske faze. Izvršitev se nanaša na ex post fazo sodelovanja, v kateri morajo države zagotoviti, da se vsi pogodbeni partnerji ravnavo v skladu s sporazumom.

Faza pogajanj je lahko dvostranska ali večstranska. Na večstranski ravni se države pogajajo o nezavezujočih modelnih konvencijah, na dvostranski ravni pa o zavezujočih pogodbah o izogibanju dvojnega obdavčevanja in o dejanski dodelitvi medsebojnih koncesij. Vendar multilateralne pogajanja vplivajo tudi na dvostranska pogajanja, saj je modelna konvencija izhodišče dvostranskih pogajanj. Končna faza procesa sodelovanja pa je izvrševanje dogovora.

V izogibanju dvojnega obdavčenja je vgrajen distributivni konflikt, ki izhaja iz dejstva, da so investicijski tokovi med državami pogosto asimetrični. Države so običajno prebivališče in hkrati vir dohodka, vendar v različnem obsegu, zato se pogosto ne strinjajo o obsegu omejitve vira obdavčitve glede na to, ali imajo interese prebivališča ali vira. Distributivni konflikt je v tem, kdo dobi koliko davčnih prihodkov in kakšna je davčna obremenitev investitorjev v tujini.

Enostranska oprostitev je vedno boljša kot dvojno obdavčenje, vendar so distributivne posledice te strategije bolj ali manj v prid državam, glede na to, ali so neto izvoznice ali uvoznice kapitala, pri čemer je ta atribut relativen, saj se nanaša na odnos med dvema državama. Zato je narava in intenzivnost distributivnega spora odvisna od binarnih značilnosti, zato si lahko države z dvostranskimi sporazumi prilagodijo nasprotujoče si distributivne interese. Če je željena stopnja pogodbe odvisna od simetrije in asimetrije pretoka kapitala, bi to lahko bil razlog za dvostranske pogodbe, saj so kapitalski tokovi opredeljeni dvostransko. Kakovostni dokazi o konfliktu med državami v razvoju in razvitih državah to podpirajo.

V primeru simetričnih kapitalskih tokov, enostranske davčne razbremenitve vodijo v enako porazdelitev koristi. V primeru asimetričnih kapitalskih tokov pa država neto uvoznica kapitala dobi večji delež koristi. Razlika v koristi izhaja iz različnega nacionalnega dohodka, ki ga države prejmejo od tujih naložb.

Dvostranska pogajanja imajo prednost pred večstranskimi pogajanja, saj omogočajo državam večjo fleksibilnost in lahko bolje upoštevajo asimetričnost investicijskih tokov. Kljub prednostim dvostranskih dogovorov imajo države interes pri razvoju modelnih konvencij, ki služijo kot izhodišče za dvostranska pogajanja. Pri ex post fazi sodelovanja med državama pogodbenicama, se je pokazalo, da ni potrebe po zunanjem mehanizmu, ki bi skrbel za izvrševanje dogovora o izogibanju dvojnega obdavčenja. Vzajemen postopek soglasja (MAP), je najbolje razumeti kot pripomoček za reševanje problemov nepopolnega izvajanja pogodb. Eksternalij sporazumov o izogibanju dvojnega obdavčenja (DTA), ki bi vplivale na interese tretjih držav ni, prav tako ni problema zastojkarstva, in zato države nimajo potrebe po večstranskem sporazumu.

Problemi sodelovanja med državami na področju izogibanja dvojnega obdavčenja so v glavnem na področju pogajanj. Sodelovanje ni oteženo zaradi dejstva, da je uveljavljanje dogovora problematično, ampak zaradi težje dosegljivega dogovora o pogojih sporazuma. Ker se države težko sporazumejo o tem katera dobi kaj, so se razvili elementi kot so MAP in

modelne konvencije, ki vsebujejo izhodišča za nadaljnja pogajanja in so namenjena lažjemu doseganju dogovorov med državama (Rixen, 2008, str. 1-42).

Med posameznimi fazami lahko poteče tudi nekaj let, zato običajno govorimo o dolgotrajnih postopkih sprejemanja sporazumov (Prislan, 2004, str. 23).

7 Empirične ocene učinkov pogodb o izogibanju dvojnega obdavčenja

Države v razvoju vlagajo veliko časa in drugih omejenih virov za pogajanja in sklenitev mednarodnih pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja (*double taxation treaties* – DTT) z razvitimi državami. Pripravljene so sprejeti izgubo davčnih prihodkov, saj takšne pogodbe praviloma dajejo prednost obdavčenju na podlagi sedeža oz. na podlagi prebivališča, države v razvoju pa so tudi ponavadi neto uvozniki kapitala. Gospodarski odnosi med razvitimi državami in državami v razvoju so zelo različni, kljub temu so razvite države skoraj izključno države sedeža podjetja. Z namenom povečati priliv tujih neposrednih naložb (TNI)⁵, so se države v razvoju zatele k sklepanju dvostranskih sporazumov, da bi naznanile svojo zavezanost za stabilno, korektno in pogosto favorizirano obravnavanje tujih investitorjev (Neumayer, 2007, str. 1501-1502).

Multinacionalna podjetja (MNP) imajo pozitiven vpliv na gospodarsko rast, saj njihov nastop na domačem trgu poveča konkurenčne pogoje. V takšnem okolju se morajo domača podjetja prilagoditi novim pogojem, kar dviguje konkurenčnost in produktivnost domačih podjetij (Graham, 1995, str. 11). NTI predstavljajo dejavnost MNP, saj se le-ta širijo, upravljajo in nadzorujejo svoje podružnice z neposrednimi investicijami. S tem, ko podjetje širi svojo lastno proizvodnjo v druge države, postane multinacionalno (World Investment Report, 2001, str. 275).

MNP želi imeti pri plačevanju davkov čim bolj ugoden položaj, saj višina davkov vpliva na višino dobičkov in konkurenčnost podjetja. Različne države imajo različno davčno politiko, zato MNP investira v tiste države, ki imajo za njih najbolj ugodno davčno politiko. Poleg tega je skrb MNP tudi dvojno obdavčenje, ki nastaja, ker se dobiček podružnice MNP obdavči sprva v državi gostiteljici, kasneje pa še v matični državi. MNP investira v tiste države, ki jim nudijo določene davčne ugodnosti, ali pa je med državo gostiteljico in matično državo sklenjen sporazum o odpravi dvojnega obdavčevanja (Salvatore, 1998, str. 372).

⁵ Večina študij za preučevanje kapitala uporablja agregatne podatke o neposrednih tujih naložbah (NTI), vendar je ta postopek za ugotovitev dejanskih mednarodnih tokov kapitala pomanjkljiv. Neposredne tuje investicije se merijo predvsem preko finančnih tokov, ne pa preko realnih vlaganj tujih podjetij v obrate in opremo; zato vse dejanske investicije tujih podjetij ne bodo registrirane kot NTI, medtem ko se večji del NTI ne bo odrazil v realnem kapitalu (De Mooij, 2006, str. 2).

Razvojna ekonomika MNP je povezana z visokimi investicijami v raziskave in razvoj (R&R). Posledično MNP s svojo dejavnostjo pospešujejo tehnološki napredek in zvišujejo gospodarsko rast (Graham, 1995, str. 14). Večje kot je število multinacionalnih podjetij v državi, večje je število prenosov tehnologije med različnimi sektorji in državami, kar posledično dviguje dolgoročno in ravnotežno stopnjo gospodarske rasti. Zato se države v razvoju tudi zavzemajo za čim bolj ugodno rešitev problema dvojnega obdavčenja, saj navadno predstavljajo državo gostiteljico.

S podpisom DTTjev, države v razvoju, poleg oprostitve dvojnega obdavčenja, zagotovijo tujim vlagateljem varnost in stabilnost. S podpisom dvostranskih pogodb o naložbah (BITs), se države v razvoju zavežejo, da bodo odobrile nekatere standarde in sicer tuji vlagatelji ne smejo biti obravnavani slabše kot nacionalni investitorji, lahko pa so obravnavani bolje in privilegiji, dodeljeni enemu tujemu vlagatelju morajo biti zagotovljeni vsem tujim vlagateljem. Države se prav tako strinjajo, da bodo zagotovile določene absolutne standarde obravnavanja, kot na primer pošteno in pravično obravnavanje tujih vlagateljev v skladu z mednarodnimi standardi tudi po tem, ko je bila naložba že izvedena (Neumayer, 2007, str. 1503-1504).

7.1 Študije, ki obravnavajo učinek DTTjev na neposredne tuje naložbe

Vpliv pogodb o izogibanju dvojnega obdavčevanja na neposredne tuje naložbe je predmet številnih raziskav.

Glavni problem obstoječih študij⁶, ki obravnavajo učinek DTTjev na neposredne tuje naložbe je dvojen. Prvič, v vzorcu, ki je bil uporabljen v raziskavi Blonigena in Daviesa (2004) ter v raziskavi, ki jo je naredil Egger et al. (2004), so hkrati prisotne države OECD in države v razvoju, kar lahko povzroči težave, saj odločitve glede neposrednih tujih naložb temeljijo na drastično različnih motivih v obeh skupinah držav. Drugič, uporaba binarnih podatkov NTI v raziskavah, vodi do omejenega vzorca, ki ni reprezentativen za vse države OECD, ki so izvor NTI, temveč samo za ZDA. To je pomembno, ker je vzorec držav, za katere so podatki na voljo, naključen (Neumayer, 2007, str. 1506).

Dvostranski podatki o TNI obstajajo za skoraj vse države OECD, za države v razvoju pa le za države, ki so velike, ali je njihov dohodek na prebivalca razmeroma visok, ali pa imajo veliko število prebivalcev. To izključuje iz vzorca majhne ali srednje države, ki imajo nizke dohodke na prebivalca, za katere bi bila sklenitev DTTjev še posebej pomembna, kot način privabljanja tujih investitorjev (Neumayer, 2007, str. 1506). Raziskava, ki jo je opravil Neumayer, pa si prizadeva za odpravo obeh težav.

⁶ Neumayer se sklicuje na študiji Blonigena in Daviesa (2002 in 2004) in študijo Egger et al.-a (2004), Hinesa (1998) in Di Giovannija (2005).

7.2 Opredelitev Neumayerjeve študije

V Neumayerjevi študiji je bil uporabljen vzorec, ki vsebuje le države v razvoju, kar omogoča upoštevanje dejstva, da odločitve o NTI, v tej skupini držav, temeljijo na drugih motivih, kot odločitve o NTI v državah OECD. Na podlagi obširnih podatkov o izhodnih NTI za ZDA, kot predstavnico razvite države, je bil ustvarjen reprezentativni vzorec držav v razvoju, ki zajema daljše časovno obdobje od obdobja, ki ga je zajela raziskava Blonigena in Daviesa (2004). Večji vzorec je deloma posledica razširitve vzorca nazaj od 1980-1970 in naprej 1999-2001, deloma pa zato, ker kontrolirane spremenljivke v tej raziskavi nimajo toliko manjkajočih podatkov od tistih, ki jih je uporabila raziskava Blonigena in Daviesa (2004).

Kot je bilo že omenjeno, za druge razvite države, zaradi pomanjkanja binarnih podatkov, ni mogoče ustvariti reprezentativnega binarnega vzorca, zato se je pri tej raziskavi uporabil ukrep tehtanih kumulativnih DTTjev, ki so jih države v razvoju podpisale z državami OECD, kjer je vsak DTT ponderiran z deležem izhodnih neposrednih tujih naložb, ki jih država OECD predstavlja glede celotnih svetovnih izhodnih NTI (Neumayer, 2007, str. 1506).

Raziskava ne upošteva DTTjev podpisanih med državami v razvoju, ker je bil to v času raziskave novejši pojav. Podatki v času raziskave namreč nakazujejo, da so med državami v razvoju medsebojne TNI razmeroma majhne. Vendar so se tokovi neposrednih tujih naložb v zadnjem času med državami v razvoju bistveno povečali in morda predstavljajo celo do ene tretjine tokov neposrednih tujih naložb v države v razvoju v letu 1990 (UNCTAD⁷, 2004: 20).

Države v razvoju, ki so sklenile sporazum o prosti trgovini z razvito državo, pridobijo več neposrednih tujih naložb, saj jim je tako omogočen lažji izvoz blaga nazaj v razvite ali druge države. Sporazumi o prosti trgovini včasih vsebujejo tudi določbe v zvezi z drugimi ukrepi, ki so lahko koristni za tuje vlagatelje. Države bogate z naravnimi viri so kjub enakim okoliščinam med investitorji bolj zaželjene, kar ta raziskava tudi upošteva (Neumayer, 2007, str. 1507–1508).

Obstajajo dejavniki, ki vplivajo na privlačnost države za tuje vlagatelje, ki niso zajeti v pojasnjevalni spremenljivki te raziskave. Ti dejavniki so do določene mere časovno neodvisni, kot na primer kolonialna zgodovina, kultura, jezik, podnebje, geografska oddaljenost od pomembnih središč razvitega sveta, zakonske omejitve glede neposrednih tujih naložb in tako naprej (Neumayer, 2007, str. 1509).

⁷ Organizacija združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD - *United nations conference on trade and development*) je bila ustanovljena leta 1964 kot stalni medvladni organ. To je glavni organ generalne skupščine Združenih narodov, ki se ukvarja s trgovino, naložbami in razvojnimi vprašanji. Glavni cilj organizacije je maksimizirati trgovino, naložbe in razvojne možnosti držav v razvoju in jim pomagati pri vključevanju v svetovno gospodarstvo (UNCTAD, 2010).

7.3 Rezultati študije

Raziskava dokazuje, da je obstoj mednarodne pogodbe o izogibanju dvojnega obdavčevanja povezan z višjimi tujimi neposrednimi investicijami. Učinek DTT je ocenjen na okoli 34 odstotkov. Bogatejše države z več prebivalci, z naravnimi viri bogate države, države z dobrim delovanjem inštitucij in države s sklenjenim trgovinskim sporazumom z ZDA imajo višje TNI. Nekoliko presenetljivo pa je, da imajo hitro rastoča gospodarstva in države članice WTO, manjše TNI. Stopnja inflacije in prisotnost dvostranske pogodbe (BIT) o naložbah ne vplivata na TNI.

Države v razvoju, ki imajo sklenjenih več DTTjev s pomembnejšimi razvitimi državami izvoznici kapitala, imajo koristi od celotnega povečanja tujih neposrednih naložb in prejmejo več prilivov neposrednih tujih naložb. Odpoved davčnih prihodkov zaradi DTTjev, poleg neposrednih tujih investicij, pritegne še širše gospodarske koristi kot so znanje, tehnološki razvoj, višja gospodarska rast, zaposlovanje in višji življenjski standard. Torej, DDTji povečujejo število neposrednih tujih naložb v države v razvoju.

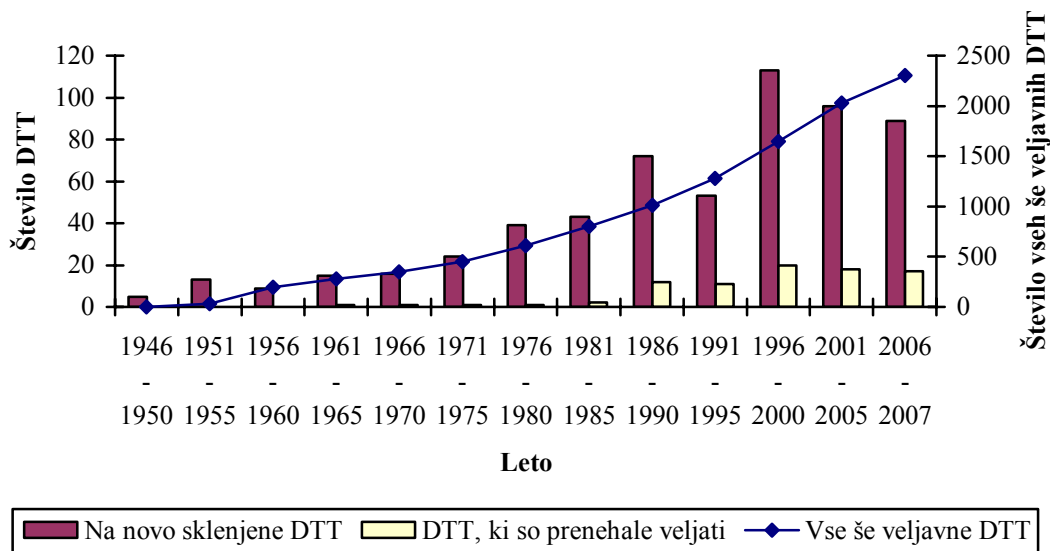
Ali so prikazane koristi podpisa DTTjev v obliki povečanja neposrednih tujih naložb višje od stroškov, ki jih imajo države v razvoju pri pogajanjih, podpisu in sklenitvi DTTjev skupaj z izgubo davčnih prihodkov, je nemogoče napovedati. Vemo pa, da DTTji odigrajo svojo vlogo privabljanja tujih neposrednih naložb in tiste države v razvoju, ki so podpisale več DTTjev s pomembnejšimi razvitimi državami izvoznici kapitala, imajo večjo verjetnost, da bodo prejele več neposrednih tujih naložb v zameno (Neumayer, 2007, str. 1516).

Slika 1 prikazuje razvoj letnega povprečja na novo sklenjenih pogodb o dvojnem obdavčevanju, ter pogodb, ki so prenehale veljati in število vseh še veljavnih pogodb. Ritem sklepanja novih pogodb se je izjemno povečal v zadnjih desetletjih: iz letnega povprečja, skoraj 18 novih pogodb leta 1960, na 58 pogodb letno v 1980, na več kot 80 leta 1990, in dosegel vrhunec s 117 na novo sklenjenimi pogodbami v letu 1998. Od leta 1998 je širitev izgubila nekaj začetnega zagona, vendar je ostala na povprečno 92 na novo sklenjenih pogodb letno med 2004 in 2007.

Omeniti je potrebno dejstvo, da se je število pogodb, ki so prenehale veljati, povečalo do konca leta 1980, vendar to ni mogoče razlagati kot odpoved dvostranskega sodelovanja med državami, saj se je večina odpovedanih pogodb nadomestila s ponovnimi pogajaji.

Obsežna svetovna mreža dvostranskih pogodb o dvojnem obdavčevanju, bi zahtevala več kot 18.000 sklenjenih DDT. 2.351 pogodb v zvezi z obdavčevanjem dohodka in premoženja, ki so bile v veljavi konec leta 2007, zajema skoraj vse države OECD in velik del svetovnih tokov neposrednih tujih naložb in zalog (Barthel, 2009, str. 31).

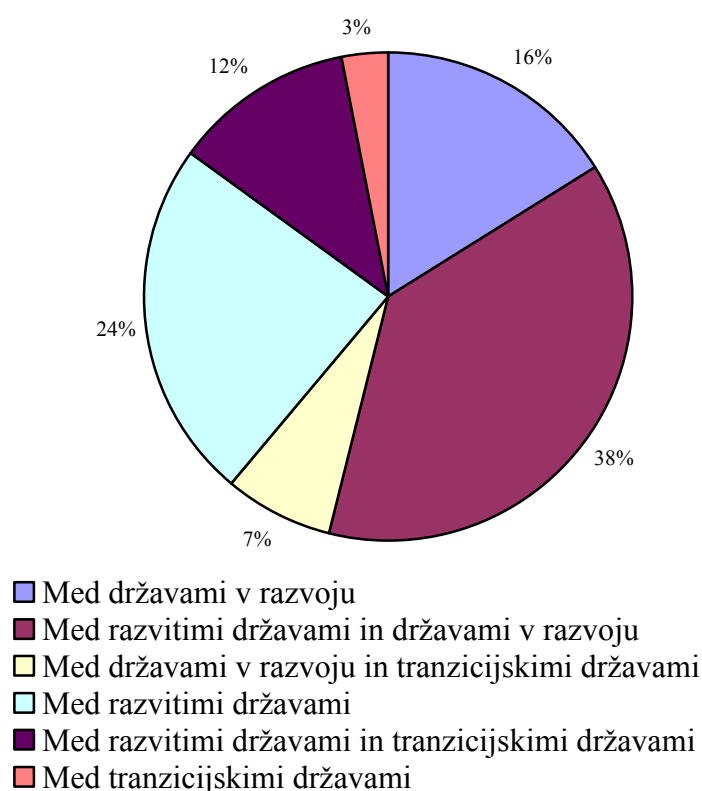
Slika 1: Razvoj letnega povprečja na novo sklenjenih pogodb o dvojnem obdavčevanju, pogodb, ki so prenehale veljati ter število vseh še veljavnih pogodb

Vir: Barthel, *The impact of double taxation treaties on foreign direct investment: Evidence from large dyadic panel data*, 2009, str. 31.

Slika 2 prikazuje regionalno porazdelitev pogodb, sklenjenih do konca leta 2006. Razvite države so podpisnice 74% vseh DTT, bodisi z državami v razvoju (38%), bodisi z drugimi razvitimi državami (24%) ali z državami v tranziciji (12%). DDT, sklenjene med državami v razvoju, predstavljajo 16% vseh veljavnih pogodb. Pogodbe, sklenjene med državami v razvoju in tranzicijskimi držav, predstavljajo 12%. Med tranzicijskimi državami je bilo sklenjenih le 80 DTT (3%) (Barthel, 2009, str. 32).

Slika 2: Regionalna porazdelitev pogodb, sklenjenih do konca leta 2006

Vir: Barthel, *The impact of double taxation treaties on foreign direct investment: Evidence from large dyadic panel data, 2009, str. 32.*

Poleg ugodnega vpliva DTT na neposredne tuje naložbe, obstajajo tudi potencialni negativni učinki, ki jih je prav tako potrebno upoštevati. Pogajanja za sklenitev pogodbe o dvojnem obdavčevanju lahko porabijo veliko dragocenih upravnih virov, kar še posebej velja za države v razvoju (in z nizkimi dohodki). Od končnega izida pogajanj o vsebini DTT, je odvisna izguba davčnih prihodkov države gostiteljice. Za mnoge države v razvoju se te izgube ne izravnavajo z zmanjšanjem davkov za domače vlagatelje v tujini, zaradi prevladujoče asimetrije neposrednih tujih naložb. Posledično se mora v vsaki državi posebej skrbno preučiti prednosti in slabosti sklenitve DTT (Barthel, 2009, str. 22–23).

Sklep

Svet postaja vse manjši, meje med gospodarstvi posameznih držav pa vse bolj zabrisane. Proces globalizacije, ki je zajela ves svet, je povzročil večjo mednarodno povezanost držav in povečal možnosti za investicije v tujini. Tako podjetja kot tudi ljudje imajo vse pogostejše dohodke in premoženje v več kot eni sami državi. Države s pobiranjem davkov dobijo denar, ki ga potrebujejo za svoje delovanje toda kljub temu se zavedajo, da obdavčitev istega dohodka oziroma premoženja v več državah, na dolgi rok, zavira gospodarsko rast.

Ko se subjekt sooča z dvojno obdavčitvijo, to posledično vodi v izgubo dela dohodka in s tem znižanja življenjske ravni. Na mednarodni ravni zmanjšuje gospodarsko rast, saj ovira pritek neposrednih tujih investicij, ki se merijo preko finančnih tokov in katerih posledica je tudi prenos tehnologije. Ta prenos se kaže na primer v uvozu kapitalnih dobrin, ki je eden izmed načinov vnosa nove tehnologije v državo gostiteljico, to pa je povezano tudi z izobraževanjem domače delovne sile, saj novi tehnološki procesi zahtevajo višje izobraženo delovno silo. S procesi globalizacije postaja tehnološki napredek eden izmed ključnih dejavnikov mednarodne konkurenčnosti in predpogoj za doseganje visoke stopnje gospodarske rasti.

Dvojno obdavčevanje torej predstavlja veliko težavo, saj zavira pritek NTI, kar posledično deluje negativno na gospodarsko rast v državi. Na podlagi vsega tega ne preseneča dejstvo, da med državami obstaja ostra konkurenca za neposredne tuje naložbe, saj imajo države gostiteljice veliko koristi od večnacionalnih podjetij s pritokom dodatnega kapitala, s pojavom prelivanja tehnologije ali večje konkurence na trgu. Zakonodajalci držav se zato, z namenom povečevanja neposrednih tujih naložb, vse bolj zatekajo k sklepanju pogodb o dvojnem obdavčevanju (DTT), katerih pomembnost, sorazmerno z mednarodno gibljivostjo ljudi in kapitala, zelo narašča.

S sklenitvijo modelne konvencije OECD, ki se ukvarja tudi z vprašanjem dvojnega obdavčenja, se je stopnja rasti pogodb močno povečala. Katero načelo obdavčenja upošteva posamezna država lahko sklepamo na podlagi tega ali gre za razvito državo ali za državo v razvoju. Razvite države so v prid načelu prebivališča, medtem, ko imajo države v razvoju raje načelo vira nastanka dohodka, saj se tako razdeli večji delež davčne osnove za njih. Modelno konvencijo OECD sestavljajo razvite države, zato ta daje prednost načelu prebivališča, modelna konvencija ZN, ki jo sestavljajo države v razvoju, pa viru obdavčitve.

Rezultati Neumayerjeve raziskave kažejo, da je sklenitev DTT dejansko pozitivno povezana s tujimi naložbami v državi gostiteljici, zato lahko rečemo, da so se zakonodajalci s sklenitvijo DTT zatekli k učinkovitemu sredstvu za spodbujanje tujih neposrednih naložb, kar posledično vodi v povečanje gospodarske rasti. Na drugi strani pa se lahko podpis DTT, za državo gostiteljico, v končni fazi, izkaže tudi kot izguba, ki se ne izravna z zmanjšanjem davkov za domače vlagatelje v tujini. To velja predvsem za države v razvoju, ki imajo nizke

dohodke in je zato priporočljivo, da vsaka država natančno preuči prednosti in slabosti sklenitve DTT.

Literatura in viri

1. A. de Mooij, R., Ederveen, S. (2006, 25. september). What difference does it make? Understanding the empirical literature on taxation and international capital flows. *Directorate – general for economic and financial affairs publications*. Najdeno 29. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication578_en.pdf
2. Andrejasič, I. (2008, december). Posebnosti in razlike pri davčnem odtegljaju od dividend, obresti in licenčnin. *RDP*, (12), 45 – 55
3. Barthel, F., Busse, M., Neumayer, E. (2009, 7. maj). The impact of double taxation treaties on foreign direct investment: evidence from large dyadic panel data. Najdeno 29. junija 2010 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1234163
4. Blonigen, B.A. and Davies, R.B. (2004). The effects of bilateral tax treaties on US FDI activity. *International tax and public finance*, 11(5), 601-622
5. Davčna uprava RS, Mednarodno obdavčevanje. Najdeno 3. maja 2010 na spletnem naslovu http://www.durs.gov.si/si/mednarodno_obdavcevanje/
6. Doernberg, R. L. (1993). *International taxation in a nutshell* (2. izdaja). West publishing Co., 620 Opperman drive, Eagan, Minesota 55123, ZDA.
7. Ferlinc, A. (2007, februar). Nekaj problemov dvojne obdavčitve dohodka z vidika davčne suverenosti in ohranitve davčnih prihodkov. *Podjetje in delo*, str. 370 – 398
8. Graham, M. E. (1995). Foreign direct investment in the world economy. Washington: International monetary fund, *Working paper*, 59, 25 str.
9. Kovač, M. (2004, januar). Pravni vidiki mednarodne uvozne in izvozne davčne nevtralnosti. *Revizor*, str. 80 – 98.
10. Kovač, M. (2005, junij). Pravna narava dvojnega obdavčevanja dohodkov in premoženja ter primerjava vzorčnih sporazumov ZDA in OECD. *Revizor*, str. 37 – 61.
11. Mitrović, S. (2002). Mednarodno davčno pravo in sporazumi o izogibanju dvojne obdavčitve. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
12. Neumayer, E. (2007, 1. november). Do double taxation treaties increase foreign direct investment to developing countries? *Journal of development studies*. Najdeno 23. aprila 2010 na spletnem naslovu <http://www.informaworld.com/smp/conten~db=all?content=10.1080/00220380701611535>
13. Organizacija združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD), About UNCTAD. Najdeno 3. septembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.unctad.org/Templates/StartPage.asp?intItemID=2068>
14. Ošljaj, B. (2000). Vzorčni sporazum OECD – s komentarjem. *Pravna praksa*, 33, str. 42.
15. Pashigian, P. B. (1995). *Price theory and applications*. New York: McGraw-Hill, Inc.

16. Pernek, F. (2006, maj). Pomen davčnih sporazumov za odpravo mednarodnih dvojnih obdavčitev. *Podjetje in delo*, str. 927 – 948.
17. Prebil, K. (1999). *Dvostranske mednarodne pogodbe Republike Slovenije na področju gospodarstva* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
18. Prislan Šušteršič, B. (2000, september). Mednarodni sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju in obdavčevanje premoženjskih pravic. *Iks*, str. 49 – 64.
19. Prislan Šušteršič, B. (2000, november). Metode za odpravo dvojnega obdavčevanja. *Iks*, str. 163 – 170.
20. Prislan, B. (2002). Sporazumi o izogibanju dvojnemu obdavčevanju. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
21. Prislan, B. (2004, oktober). Začetek in prenehanje veljavnosti sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju. *Iks*, str. 22 – 32.
22. Rixen, T. (2008, 7. avgust). The institutional design of international double taxation avoidance. *Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung*. Najdeno 23. aprila 2010 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1210402
23. Salvatore, D. (1998). *International economics* (6. izdaja). New Jersey: Prentice hall international, Inc.
24. Shapiro, A. C. (1999). *Multinational financial management* (6. izdaja). New York: John Wiley & Sons. Inc.
25. Tajnikar, M. (2003). *Mikroekonomija s poglavji iz teorije cen* (4. dopolnjeni natis, ponatis). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
26. Tičar, B.. (2003, avgust). Razvoj sodobnih načel obdavčevanja. *Podjetje in delo*, 1858 – 1859.
27. Vogel, K. (1991). *On double taxation conventions: a commentary to the OECD. UN and US model conventions for the avoidance of double taxation of income and capital*. Boston: Deventer, Kluwer law and taxation publishers.
28. World investment report 2001: Promoting linkages. Ženeva: UNCTAD.